

Yhteenveto 2/2009

Thomas Fischer toteaa artikkelissaan ”Vasaran ja alasimen välissä. Vuoden 1968 Tšekkoslovakian kriisin seuraukset puolueettomuutta vaaliville Itävallalle ja Suomelle”, että Itävalta ja Suomi saivat muistutuksen turvallisuutensa horjumuudesta, kun Varsovan liiton jäsenvaltiot puuttuivat Tšekkoslovakian asioihin elokuussa 1968. Niin sanottu Brežnevin oppi sosialistimaiden rajoitetusta suvereenisuudesta vaikutti idän ja lännen välisen konfliktin takia myös Itävaltaan ja Suomeen. Mikä sai länsiliittouman vastaamaan Brežnevin oppiin ”Euroopan reunavaltioita” koskevalla Brysselin päätöslausemalla ja missä määrin Suomi ja Itävalta hakivat turvatakuuta lännestä Varsovan liiton hyökättyä Tšekkoslovakiaan?

Eurooppaa 1600-luvulla ravistellutta murrosta ja erityisesti kolmikymmenvuotista sota on pidetty tärkeänä vedenjakajana kansainvälisten suhteiden historiassa. Eurooppalaiseen suursotaan kytkeytyneistä konflikteista Ruotsin ja Tanskan vuosina 1643–45 käymä sota on kuitenkin jäänyt historiantutkimuksessa vähälle huomiolle, vaikka se johti merkittäviin muutoksiin Itämeren alueella. Mika Mickelsson tarkastelee alueellisen konfliktin taustalla olleita tekijöitä ja sodan puhkeamista edeltänyttä päätöksentekoprosessia Ruotsissa artikkelissaan ”Suursodan pohjoinen näyttämö. Ruotsin ja Tanskan kamppailu Itämeren hallinnasta 1643”.

Kukku Melkas tarkastelee artikkelissaan ”Mitä palvelijat palvelevat 1900-luvun alun kirjallisuudessa?” suomalaisen kirjallisuuden palvelustyttökuvauksia. Piijat ja palvelijattaret koettiin symbolisina ja sosiaalisina uhkina. Porvarillisten naisliikkeiden edustajat pitivät palvelijattaria siveellisinä uhkina ydinperheille, ja työläisnaisliikkeen edustajat puolestaan olivat huolissaan porvarisperheiden miesten aiheuttamasta uhkasta palvelijoille. ”Palvelijatarkysymys” oli naisliikettä hajottava osa-alue, jossa yhteisymmärrystä ei löytynyt.

Antti Malisen aiheena on vuokrasäännöstely (”Talonmistajat vastaan virkamiehet. Kiistely vuokrasäännöstelystä 1910- ja 1920-luvun vaihteessa”). Vuokrasäännöstelyä koskevan lainvalmistelun yhteydessä käytiin julkista keskustelua sekä lain tarpeellisuudesta että sen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Virkamiehet perustelivat säännöstelyn tarvetta sodan luomilla markkinahäiriöillä, kun taas talonmistajat painottivat säännöstelyn turmiollisuutta ja korostivat vapaasti toimivien markkinoiden etuja. Virkamiehet vaativat ”kokonaisuuden edun” mukaista voitontavoittelun kohtuullistamista, kun talonmistajat vetosivat perustuslain takaamiin omistamisen ja yrittämisen oikeuksiin.

Jaana Laine käsittelee metsä- ja uittomiesten palkkoja suuren laman aikana ja jälkeen (”Elämiseen liian alhaiset palkat”. Metsä- ja uittotöiden palkkatarkkailu 1932–39). 1930-luvun lama koetteli metsätyöntekijöitä. Metsä- ja uittotyöntekijöiden palkka muodostui osassa maata niin alhaiseksi, ettei se riittänyt työntekijän ja hänen perheensä elinkustannuksiin. Tilanteen helpottamiseksi ja palkkatason kohottamiseksi valtio aloitti vuonna 1932 valtakunnallisen metsä- ja uittotöiden palkkatarkkailun.

Keskustelu Suomen maatalouden sopeuttamisesta maailmantalouden muutoksiin kävi vilkkaana 1880-luvulla. Maitotaloustuotannon kasvu oli nopeaa, ja voin tuotannon suojelemiseksi margariinille säädettiin tullit. Keskustelussa esitettiin myös viljatullien käyttöön ottamista. Kysymystä Suomen maatalouden tuotantopolitiikan suunnasta 1800-luvun loppupuolella on käsitelty pitkälti myöhemmän maitotaloustuotannon hallitsevuuden näkövinkkelistä toteaa Jari Niemelä artikkelissaan ”Suomen maatalous käännekohtassa 1800-luvulla”.

Historiallisen Aikakauskirjan numerossa pohditaan myös tutkimuksen ja politiikan suhdetta sekä tarkastellaan tiedeyhteisön asemaa tämän päivän Suomessa. Kimmo Katajalan mielestä historian poliittisesta luonteesta ei voida keskustella ottamatta huomioon kysymyksiä tutkimuksen vaikuttavuudesta ja eettisistä lähtökohdista (”Historiantutkimus, politiikka, vaikuttavuus ja eettiset ratkaisut”). Ulla Aatsinki tarkastelee työyhteisöjä ja työkuultuureja sekä niiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Hänen esimerkkeinään ovat Lapin metsätyöntekijät sadan vuoden takaa ja tämän päivän tietotyöntekijät (”Tutkija – tämän päivän tukkityömies?”). Ville Kivimäki pohtii kolumnissaan ”Huiputusta” yliopistojen rahoituksen piirteitä.